

LITERATUUR EN KUNST

Een sombere familieroman.

Joh. Fabricius: Kasteel in Karinthië. — 's-Gravenhage, H. P. Leopold's Uitg. Mij. N.V.

De melodie der verten heeft steeds groote bekooring gehad voor den toerist Fabricius. In zijn reeks vroeger verschenen romans werden vele, ver van elkaar gelegen gebieden met aantrekkelijke vertelkunst en goed observatievermogen beschreven. Daardoor werd hij meer verteller, dan eigenlijk romancier.

Dicht bij huis bleef hij in „Flipje“, waarin de kinderziel naar modern recept werd geanalyseerd. En juist dat kinderleven en de verhouding tusschen ouden en kinderen wist hij uitnemend te schetsen.

De combinatie van beide gegevens: landschap en kind, zouden heel goed kunnen leiden tot het schrijven van een groots opgezette familieroman in een landelijk milieu.

Dit schijnt Fabricius gepoogd te hebben met zijn jongste werk: Kasteel in Karinthië, dat met andere familieromans den lijvigen omvang gemeen heeft.

De toerist heeft kennelijk genoten van het mooie landschap in een afgelegen hoek van het oude Oostenrijk. Het golvende, boschrijke gebied, met zijn sombere, groote kasteelen heeft hem bekoord en de lust gewekt, zijn fantasie daar den vrijen teugel te geven. Prachtig weet hij de natuur te beschrijven, vooral het winterlandschap, als bosschen en heuvels met een dikke sneeuwlaag bedekt zijn en het eeuwenoude, vervallen kasteel zijn somberheid verliest onder het nieuwe, smetteloos witte kleed. Humoristisch teekent hij de gemeentelijke dorpsfeer, als burgemeester en fanfarecorps, moe van het wachten op het besneeuwde stationspleintje, de kou gezamenlijk trachten te verdrijven in de rookerige herberg, om ten slotte nog diep in den nacht met verhitte hoofden een bruidspaar het welkomstlied toe te spelen. Het gelukt hem inderdaad zeer goed een passend milieu te scheppen voor zijn familieroman. Het beschrijvend gedeelte verradert telkens weer het talent van den gevoeligen natuurliefhebber.

Een goede sfeer weet de schrijver ook te treffen in de uitbeelding van den nieuwen landheer en zijn ondergeschikten. Het vervallen kasteel, van zijn ouden luister beroofd, wordt geërfd door een eenzelvigen, kinderloozen weduwnaar, oud-majoor uit het Oostenrijksche leger, typisch vertegenwoordiger van den ouderwetschen militair stand. De eenzame officier wordt een eenzame landheer, die zijn gemis aan liefde op erbarmelijke wijze zoekt te vergeten in een zondigen hartstocht. Evenals het kasteel, schijnt het adellijk geslacht van de bezitters roemloos te zullen ondergaan.

Maar dan komt de wending. Een late, ware liefde voor een zwakke vrouw zet alles in nieuw licht. Met verachting van eigen levensgevaar schenkt zij den ouden man vier kinderen, waardoor het voortbestaan van het geslacht verzekerd schijnt. Groote diepte en scherpe lijnen krijgt de teekening van het gelukkige gezin, vooral die van den trotschen vader, uitrijdend met zijn krachtig gezin. Ongereemd laat zich de schrijver nu gaan, om het leven der kinderen met al hun avonturen en belevenissen weer te geven. Een langgerekte vertelling, dikwijls niet erg interessant. Even wordt deze onderbroken door den dood van een der kinderen — het begin der tragedie van het boek. Dan komt weer, even het leven der moeder naar voren, die vervanging zoekt voor het verlies van de kleine, die het meest naar haar aardde. Maar de nieuwe Stephan brengt haar slechts teleurstelling, en treurend over het verlorene, verkijft de moeder in eenzaamheid. Haar rol is uitgespeeld, hoewel de schrijver haar leven nog lang rekt, als donkere schaduw van den in zijn andere kinderen rijken vader.

Na de korte spanning verslapt het verhaal dan weer tot een eenvoudig verslag. Daar het zoo niet kan blijven doorgaan, wordt nu de basis verbreed. Het kasteel ligt in Karinthië en dit is een deel van Oostenrijk. Het wel en wee van het land zullen dus ook de provincie en tevens de bewoners daarvan aangaan.

Het verhaal gaat nu aandacht vragen voor het lot van het keizerlijk huis, waaraan het lot van het land zoo nauw verbonden is. Nadat terloops eenige tragische doodgevallen, die den keizer troffen in zijn gezin, vermeld zijn, volgt wat uitvoeriger de dood van den troonopvolger, waardoor de wereldoorlog zal uitbreken. Maar hier toont de verteller zijn zwakheid als romancier. Het lukt hem niet de dreigende politieke spanning in vollen omvang en ingrijpende beteekenis te verwerken. De oorlog schijnt slechts ontstaan, om aan het gelukkige gezin een einde te maken. Wel komt er weer diepte in het verhaal, door het conflict van vaderlandsliefde en ouderliefde bij den vader, die uitwendig trotsch zijn verafgoden zoon voor zijn land wil ten offer brengen, maar innerlijk van

„Geheel dezelfde beginselen, die door Marnix, en in het algemeen door de Wezelsche conferentie in 1568 gehuldigd waren, lagen ook ten grondslag aan het werk van de Emdensche Synode der Nederlandsche kerken onder het kruis en in de verstrooiing, gehouden den 4en October 1571 en vervolgens“, blz. 197.

„Het was er dan ook ver van af, dat men op die Synode zou gemeend hebben, dat nu de Nederlandsche Gereformeerde Kerken, die er reeds waren of die daarna zouden geconstitueerd worden, rechtens verplicht waren de gemaakte kerkenordening aan te nemen en stiptelijk na te leven. Dat hebben hare leden, en dat hebben de kerken zelve blijkbaar geheel anders begrepen“, blz. 198. Hiervan geven zij dan voorbeelden ten bewijze, b.v. wat classisvorming betreft. „Bij zoodanige beslissingen hadden de kerken zonder twijfel te rekenen met hare geestelijke en zedelijke verplichtingen... Maar die verplichting was alleen zedelijk; er was geen uitwendige dwang“, blz. 202.

„Dat die plaatselijke kerken, bij al hare vrijheid en zelfstandigheid, zich toch tot een kerkverband verenigd hebben, is voor wie hare belijdenis kent, waarlijk geen wonder; evenmin als het vreemd is, dat bijna ieder individu, bij al zijne vrijheid en zelfstandigheid, zich toch aansloot bij het kerkverband zijner plaatselijke kerk. Maar ook in het kerkverband bleef toch, geheel in overeenstemming met zijn oorsprong, ieders recht en ieders vrijheid onverkort.

Daarom juist was men ook daarna zoo afkeerig van al wat maar eenigzins op hiërarchie geleek, en wilde men geen kerkelijke bestuurscolleges buiten de kerkeraden. Classen en Synoden waren slechts tijdelijke samenkomsten van die eeniglijk gedulde bestuurscolleges; en die namen zelden zouden zelfs niet meer passend zijn, als men permanente hogere besturen wil.

Daarom juist hield men ook daarna zoo uitdrukkelijk vast, dat de afgevaardigden der kerken lastbrieven moesten hebben, en wel zooveel mogelijk van iedere plaatselijke kerk in het bijzonder. Eene andere regeling is wel minder omslachtig, zegt Voetius..., maar minder veilig en zou eerder tot oligarchie kunnen leiden; terwijl juist bijzonder gewaakt moet worden tegen hen, die zulke oligarchie, en als gevolg daarvan eene soort van bisschoppelijke regeering in den zin hebben“, blz. 203.

Dus ook waken tegen oligarchie.

En daarom ook niet telkens dezelfde afgevaardigden ter synode.

Daarom evenmin steeds in dezelfde handen allerlei deputaatschappen, en verschillende deputaatschappen in dezelfde handen, en deze deputaten dan nog bovendien stemhebbende leden ter synode.

Er moet niet zijn een beoordeelen van, en rapporteren en beslissen over, eigen werk; althans zoo weinig mogelijk.

„Daarom juist bleef men ook daarna altijd spreken van de Nederlandsche Gereformeerde Kerken (in het meervoud)... en betoogde b.v. Voetius..., dat door het kerkverband niet een nieuwe vorm van kerk werd ingevoerd, en dat die gezamenlijke kerken dan ook eigenlijk niet „kerk“ (in het enkelvoud) konden genoemd worden“, blz. 203.

Men denke hierbij aan eene bekende dissertatie, die het vlak anders zegt.

„Daarom juist werd ook daarna erkend, dat het gezag van Classen en Synoden voor de kerken gold, uit kracht van de vrijwillige toetreding tot de correspondentie... en dat het kerkverband rechtens zijn grond had, niet in kerkelijke bepalingen, noch... noch... noch..., maar eeniglijk en alleen, in abstracto en in het algemeen: in Gods bevel; en concreet bij de bijzondere toepassing: in vrijwillige toestemming en verdrag der kerken“, blz. 204 v.

Iets hiervan verdient herhaald en onderstreept te worden: Daarom juist werd ook daarna erkend, dat het gezag van Classen en Synoden voor de kerken gold, uit kracht van de vrijwillige toetreding tot de correspondentie. En dat het kerkverband rechtens zijn grond had... in abstracto: in Gods bevel — en concreet bij de bijzondere toepassing: in vrijwillige toestemming en verdrag der kerken.

„Daarom juist werd ook daarna gehandhaafd, dat rechtens geene kerk zich ook voor het nageslacht tot een kerkverband kan verbinden, doch ook de volgende geslachten hierin vrij zijn, en evenmin als degenen, die het kerkverband aangingen als dienstbaar en redeloos vee te beschouwen zijn“, blz. 205.

S. GREIJLDANUS.

Maar moeilijk.

Het schijnt, zelfs voor overigens geachte en vooraanstaande broeders maar moeilijk te zijn de juiste lijnen voor ons Geref. kerkrecht vast te houden. Zooals blijkt uit een stukje, dat ik in „De Heraut“ van deze week vind en dat met blijkbaar instemming overgenomen werd uit de „Utrechtsche Kerkbode“. Het gaat over een artikel van prof. dr J. Ridderbos in het „Geref. Theol. Tijdschrift“ van Mei j.l. Ik heb er aanstonds op geantwoord, maar daar er in Juni geen plaats meer was in dit tijdschrift, zoo was prof. R. zoo vriendelijk mij plaats voor een volgend nummer toe te zeggen. Ik heb er in mijn antwoord prof. Ridderbos op gewezen hoe hij in zijn artikel verzuimde onderscheid te maken tusschen de soort van gezag van den kerkeraad en dat van de meerdere vergaderingen, het eerste is oorspronkelijk, ambtelijk, rechtstreeks, het tweede secundair, afgeleid, niet ambtelijk. Dat verdoezelen van verschil in soort van gezag betreur ik in het artikel van prof. R. in „Geref. Theol. Tijdschrift“ van Mei j.l. Hij is niet

de eenige, die dit doet en dat niet onderscheiden brengt de verwarring. Maar zonder mijn antwoord op prof. R.'s artikel af te wachten, schrijft de „Utrechtsche Kerkbode“, en „De Heraut“ neemt het gaarne over. „Prof. R. zegt — zoo wordt in dit stukje aangehaald —: „Wij erkennen in de Kerk geen ander gezag dan dat van Christus, die in Zijn koninkrijk ambt de Kerk regeert. Daarom heeft de vraag ambtelijk of niet ambtelijk in den door Dr v. L. bedoelden zin m.i. geen realiteit. Bij kerkelijke vergaderingen is de beslissende vraag, of haar regeerende arbeid een uiting is van Christus' arbeid.“

Dat de Koning der Kerk op verschillende manieren en door verschillende middelen en instrumenten Zijn Kerk regeert is duidelijk. Dat betwist niemand. Maar het gaat er in het geschil over of die middelen allen gelijk zijn, of het overal hetzelfde soort van gezag is, dat de Koning instelde in Zijn Kerk. Men mag het ambtelijk karakter van den kerkeraad, blijkens de H. Schrift hem en hem alleen gegeven, niet verdoezelen als in de aanhaling van prof. R. geschiedt, en soortgelijk maken met het afgeleide, niet ambtelijke gezag der meerdere vergaderingen. En zeggen: Christus doet toch door beide zijn arbeid in de regeering der kerk. Ja, maar op verschillende wijze.

Dit laatste zullen we vasthouden. Daar hangt hier alles aan. Als het gezag der meerdere vergaderingen soortgelijk is als dat van den kerkeraad (wat het naar de H. Schrift niet is), dan kan men de hiërarchie niet ontkomen. Gelijk ik meen in mijn brochure aangetoond te hebben.

Ook stelt men de zaak niet juist voor, als men zegt als in dit door de pers wandelend stukje van de „Utrechtsche Kerkbode“ geschiedt, „Dr v. L. zegt — zoo heet het in het stukje — de meerdere vergadering heeft een goddelijk recht op gezag, maar ze ontvangt het gezag pas doordat de kerken het haar toekennen.“ (Dit heet een aanhaling van mij te wezen, waar zeg ik het zó? v. L.) „Prof. Ridderbos — zoo gaat het rondwandelend stukje door — zegt: De meerdere vergadering bezit haar gezag zoodra zijzelf er is. De Generale Synode ontleent haar gezag niet aan de K.O., maar de K.O. ontleent het hare aan de synode.“ Hier weer dezelfde verwarring. Hier worden dingen tegenover elkaar gesteld, die niet tegenover elkaar staan.

Ik zeg het zó: De meerdere vergaderingen hebben krachtens goddelijk recht haar eigen afgeleid, confoederatief gezag (zooals dat in elke confoederatie de confoederatie over een der leden heeft). Dat is heel ander gezag dan het gezag, dat een lid van dien bond in eigen kring heeft.

En natuurlijk de meerdere vergaderingen zoodra zij er zijn, hebben dat afgeleide, beperkte, confoederatieve gezag. Zeker, het gezag van de K.O. rust daarop. Maar het is evenzeer waar, dat in die K.O. de groote lijnen getrokken zijn door de zelfstandige kerken voor wat de beperkte, afgeleide taak is van de confoederatie. Natuurlijk op grond van Gods Woord getrokken, en als zoodanig door stipulatiën aan de meerdere vergaderingen opgedragen. Zoo verstand ook Dr A. Kuiper het. Zie mijn brochure, p. 30.

Mag ik de broeders vragen geen onjuiste voorstellingen te geven van wat ik zeg, de brochure te lezen, en de argumenten te beantwoorden? Waartoe ook prof. Greijdanus hen reeds een en ander maal opwekte. Waarom gaan de broeders niet op die argumenten in?

J. VAN LONKHUYZEN.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (IV.)

23. *Waarom zegt gij: ontvangen van den Heiligen Geest en geboren uit de maagd Maria?*

Omdat mij door Gods Woord geleerd wordt, dat Gods Zoon de menschelijke natuur uit het vleesch en bloed van de maagd Maria, door de werking des Heiligen Geestes op zoodanige wijze heeft aangenomen, dat Hij tegelijk waarachtig God (hoedanig Hij van eeuwigheid geweest is) en de waarachtige Zoon van David is, ons Zijnen broederen in alles gelijk, uitgenomen de zonde; en door Zijn volmaakte gehoorzaamheid mijn zonden voor Gods aangezicht bedekt.

24. *Waarom moest Christus een waarachtig mensch zijn?*

Omdat de gerechtigheid Gods vorderde, dat de menschelijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde zou voldoen.

25. *Waarom moest Hij tegelijk waarachtig God zijn?*

Opdat Hij den last van den toorn Gods tegen de zonden van het gansche menschelijke geslacht zou kunnen verdragen en ons de gerechtigheid en het eeuwige leven zou kunnen wedergeven.

26. *Wat gelooft gij aangaande Christus' lijden?*

Dat alle folteringen en smaadheden, die Hij naar ziel en lichaam heeft verduurd, daarenboven het gevoel en de ontzetting van Gods toorn, ondragelijk voor alle schepselen, de eenige en voldoende offerande zijn, waardoor Hij mij en allen, die gelooven, van den eeuwigden dood heeft verlost, en ons de vergeving der zonden, de verzoening met God, den Heiligen Geest, de gerechtigheid, en het eeuwige leven heeft verworven.

27. *Maar waarom heeft Hij onder Pontius Pilatus geleden?*

Opdat Hij onschuldig door het aardsche gericht verdoemd, ons van de verdoemenis van het Goddelijk gericht, die wij verdiend hadden, zou bevrijden.

28. *Waarom is Hij gekruist?*

Opdat Hij zou betuigen, dat Hij de Goddelijke vervloeking, waaraan wij onderworpen waren, op Zich heeft genomen; daar toch wie aan het hout hing, door God vervloekt was.

R.

G. B.